

NAPREDAK

God. 132 — 1991.

Br. 2, TRAVANJ—LIPANJ

SADRŽAJ

PEDAGOGIJA I METODIKE

<i>Dr. Josip Marinković, Zagreb: Filozofska osnova teorije i prakse boljševičkog odgoja</i>	125
<i>Dr. Vladimir Vujičić, Zagreb: Liberalne vrline i odgoj</i>	133
<i>Dr. Ante Vukasović, Zagreb: Efikasan odgoj — pretpostavka društvenog razvitka</i>	143
<i>Željka Nenadić-Tabak: Prilog teorijskom zasnivanju gerontogogije kao edukološke discipline</i>	154
<i>Dr. Stanislav Antić, Zagreb: Pedagog u »novoj školi«</i>	158
<i>Dr. Zdravko Štević, Rovinj: Metodičke napomene uz tečajeve iz biologije mora</i>	165

POVIJEST PEDAGOGIJE

<i>Dr. Franka Bauk: Staleško organiziranje i djelovanje međimurskih učitelja</i>	171
<i>Dr. Hrvoje Vrgoč, Zagreb: Uz 60. obljetnicu života i 40. obljetnicu rada u školstvu prof. dr. Valentina Puževskog</i>	178

ISTRAŽIVANJA

<i>Dr. Zdenko Kosinac i Dobromir Bonacin, Split: Funkcija nastavnika tjelesne i zdravstvene kulture u modeliranju nekih temeljnih odgojno-obrazovnih vrijednosti izražena kroz stav učenika i studenata</i>	182
<i>Dr. Nada Babić, Osijek: Kvalitativna paradigma evaluacije predškolskog odgoja</i>	188

IZ PEDAGOŠKE PRAKSE

<i>Mr. Željko Pivac, Split: Inovacije u praktičnom osposobljavanju nastavnika</i>	198
<i>Ivan Svetić, Pula: Daroviti učenici kao suradnici u nastavi</i>	203

RECENZIJE/PRIKAZI

<i>Mr. Kristina Šćukanec, Zagreb: O jeziku našem svagda(š)njem (Stjepko Težak: Hrvatski naš svagda(š)nji, Školske novine, Zagreb, 1990. 195 str.)</i>	207
---	-----

FUNKCIJA NASTAVNIKA TJELESNE I ZDRAVSTVENE KULTURE U MODELIRANJU NEKIH TEMELJNIH ODGOJNO-OBRAZOVNIH VRIJEDNOSTI IZRAŽENA KROZ STAV UČENIKA I STUDENATA

Dr. Zdenko Kosinac i Dobromir Bonacin

Filozofski fakultet Zadar – OOUR Split

Sažetak *Rezultati provedenih kanoničkih korelacijskih analiza na uzorku od 3 205 učenika i studenata, dobi od 12 do 20 godina u gradu Splitu, sugeriraju zaključak: Za uspješno djelovanje u tjelesno i zdravstveno odgojno-obrazovnom području nužno je izbalansirati lik nastavnika na način da ima mogućnost kulturnog, pedagoškog i stručnog djelovanja na mlade. Utvrđene su i specifične pojave koje ukazuju da se nedostatak jedne od opisanih komponenti ličnosti nastavnika TZK direktno reflektira ili ograničava na uspjeh učenika u budućem zanimanju. Nužno je uvažavati stavove i mišljenja učenika, jer oni najbolje poznaju svog nastavnika.*

1. Problem i cilj

Relacije nastavnik—učenik bile su predmet većeg broja istraživanja, ali većina radova ne zadire u fundamentalne odnose niti problem tretira fenomenološki. Sistem informacija je obično jednostrano generiran (1, 3, 4 i dr.). Ovisno o uzorku i metodologiji rada, dobivene veze su pretežno globalnog karaktera.

Odnos nastavnika i učenika neosporno utječe na proces odgojno-obrazovnog rada, pa i na uspjeh škole u cjelini. Poseban i specifični odnos karakteriziran je u tjelesno i zdravstveno odgojno-obrazovnom području, pa je od primarnog interesa istražiti neposredni odnos o funkciji nastavnika tjelesne i zdravstvene kulture (TZK) i njegova utjecaja na mogući transfer vrijednosti:

- u uspješnom savladavanju ostalih odgojno-obrazovnih zadataka,
- na povećanje radnih i stvaralačkih efekata u budućem zanimanju,
- u društveno osmišljenom, humanom i kulturnom korištenju slobodnog vremena izvan procesa rada.

Budući da društveno-ekonomska pa i politička reforma zahtijeva suvremenu transformaciju škole na način da osigura kompleksni i pozitivan utjecaj na mlade naraštaje u skladu s tim promjenama, to se i od nastavnika zahtijeva da na suvremen način organizira i odgovoran utjecaj.

Struktura nastavnikova djelovanja složena je, pa u najmanju ruku podrazumijeva visoku razinu stručnosti, značajnu pedagošku kvalitetu i zavidnu kulturnu razinu. Tjelesno i zdravstveno odgojno-obrazovno područje je značajan i integralni segment odgoja i obrazovanja u školi, a od nastavnika zahtijeva integriranu ličnost.

U cjelovitom odgojno-obrazovnom procesu nezaobilazni činilac su i učenici-studenti kao svjesni i aktivni subjekti, tim više što učenici svakodnevno i neposredno doživljavaju svog nastavnika i u stanju su da daju kritički ocjene pojedinih njegovih postupaka i sveukupnost njegova djelovanja (2, 3 i dr.).

Struktura, intenzitet i modalitet relacija nastavnika i nekih trajnih vrijednosti kao efekata njegova djelovanja cilj su ovog istraživanja.

2. Metodologija

Na uzorku od 1 500 osnovaca (6, 7, i 8. raz.), 1 200 srednjoškolaca i 505 studenata grada Splita, metodom skaliranih pitanja u rasponu od 7 ponuđenih kategorija, prikupljene su osnovne informacije (1988. god.). Varijable su imale skalu sa 7 kategorija, od maksimalnog pozitivnog stava prema predmetu mjerenja do maksimalnog suprotnog i negativnog:

(STRU) — ocjena stručnosti nastavnika

(PEDK) — ocjena pedagoških kvaliteta

(KULT) — ocjena širine općih kulturnih informacija

(USKO) — funkcija nastavnika TZK u savladavanju ostalih odgojno-obrazovnih programa

(URAD) — ocjena značenja transfera vrijednosti nastave TZK u osposobljavanju za buduće zanimanje

(NAVI) — humano i kulturno osmišljavanje slobodnog vremena izvan procesa proizvodnje

Prve tri varijable definiraju neka temeljna obilježja nastavnika, a ostale definiraju funkciju nastavnika TZK u osposobljavanju učenika za buduće zanimanje.

Rezultati su obrađeni klasičnom bioortogonalnom kanoničkom korelacijskom analizom.

3. Rezultati i diskusija

Kanoničke korelacijske analize definirale su jedan stabilan faktor u latentnom prostoru, prepoznatljiv u sva tri uzorka, ali su prisute i specifičnosti koje odražavaju promjenljivi karakter osobina nastavnika kroz stupnjeve edukacije.

Uvidom u tablicu (1) očito je da je prvi kanonički faktor u prostoru osobina nastavnika značajno definiran svim varijablama, a prvenstveno varijablom koja opisuje opću kulturnu razinu nastavnika. Na osnovi toga moglo bi se zaključiti da nastavnik TZK posjeduje kompleksan utjecaj na učenike i studente, što je poželjno. Međutim, činjenica je da ispitanici na sva tri stupnja edukacije ipak primarno doživljavaju nastavnika TZK kao osobu s naglašenim kulturološkim djelovanjem, što je pomalo iznenađujuće. Ovo ide dakako u prilog nastavnika TZK, inače tradicionalno

trećiranog u općem i pedagoškom miljeu kao osobu uže struke (fizičke kvalitete). Premda se ne može reći da postoji generalno bitna razlika između ocjene stručnosti i ocjene sposobnosti pedagoškog djelovanja, primjetljivo je da kroz sva tri uzorka ispitanika pedagoško djelovanje nastavnika TZK ima nešto veće značenje, što uostalom i jest ono što učenici od svojih nastavnika očekuju. Efekti djelovanja tako strukturiranog nastavnika reflektiraju se također pozitivno i na uspješno savladavanje ostalih odgojno-obrazovnih zadataka u školi, u stvaranju osnovnih pretpostavki i navika za uspješno obavljanje radnih zadataka u budućem zanimanju, kao i u aktivnom korištenju i osmišljavanju slobodnog vremena putem oblika i sadržaja fizičke kulture. Struktura prvog kanoničkog faktora u prostoru funkcije nastavnika TZK u osposobljavanju učenika za zanimanje na uzorku osnovaca i srednjoškolaca je takve naravi, da se može zaključiti kako se kompleksni utjecaj nastavnika najviše odražava na pripremu učenika za buduće zanimanje i uspjeh u radu. Naprotiv, kod studenata je naglašeno pozitivno djelovanje nastavnika TZK u stvaranju uvjeta za uspješno apsolviranje studijskih programa i ostalih studijskih obaveza.

Tablica 1.

REZULTATI KANONIČKE KORELACIJSKE ANALIZE - OSNOVCI

Faktorska struktura lijevog seta			Faktorska struktura desnog seta		
STRU	.62	.69	USKO	.77	.63
PEDA	.68	.51	URAD	.85	-.31
KULT	.96	-.27	NAVI	.64	-.27

Testiranje značajnosti

Varija.	R	R ²	Hi	DF	P
1	.54	.29	535.94	9	.70
2	.12	.01	21.12	4	.99

REZULTATI KANONIČKE KORELACIJSKE ANALIZE - SREDNJOŠKOLCI

STRU	.65	.74	USKO	.68	-
PEDA	.75	-.10	URAD	.83	-
KULT	.94	-.11	NAVI	.82	-

Testiranje značajnosti

Varija.	R	R ²	Hi	DF	P
1	.31	.10	135.56	9	.89
2	.07	.01	8.57	4	.99

REZULTATI KANONIČKE KORELACIJSKE ANALIZE - STUDENTI

STRU	.72	.17	USKO	.93	-.06
PEDA	.78	.61	URAD	.74	-.46
KULT	.90	-.38	NAVI	.69	.57

Testiranje značajnosti

Varija.	R	R ²	Hi	DF	P
1	.37	.14	88.55	9	.08
2	.16	.02	13.01	4	.97

(+) nije statistički značajan

Dok je prvi kanonički faktor bio prepoznatljiv i stabilan u svim uzorcima, to se ne može reći i za drugi. Osim već opisane dominantne kanoničke veze između nastavnika TZK i subprostora, koji opisuje osposobljavanje učenika za zanimanje, postoje i specifične relacije. Stručne i pedagoške karakteristike nastavnika direktno se reflektiraju na uspješnost, na efekte rada koji se realiziraju u okviru škole, ali u isto vrijeme nedostatak kulturnih obilježja i kulturnog djelovanja nastavnika ima za posljedicu negativno opredjeljenje učenika prema radu i aktivnostima u prostoru fizičke kulture izvan procesa rada.

Interesantno je istaći da kod srednjoškolaca značajnih specifičnosti nema, što se može objasniti povećanim izvaninstitucionalnim utjecajima. Naime, budući da se radi o razdoblju socijalne afirmacije mladih, mogući utjecaji su takve prirode da nisu nužno vezani za školu pa ni nastavnika. Pedagoško djelovanje nastavnika TZK kod studenata je sasvim konkretno i o njemu ovisi u kojoj mjeri će studenti iskoristiti oblike i sadržaje fizičke kulture kao način osmišljavanja i korištenja slobodnog vremena.

Općenito pomanjkanje kulturne razine nastavnika može biti odgovorno i za adekvatna ograničenja učenika u procesu rada kao bitnog činioca u daljem oblikovanju i socijalnoj afirmaciji mladih.

Rezultati ovog ispitivanja sasvim određeno sugeriraju da je za uspješan rad u tjelesno i zdravstveno odgojno-obrazovnom području potrebno izbalansirati lik nastavnika u sve tri tretirane komponente. To je osnovni preduvjet efikasnoj komunikaciji i kooperaciji s učenikom. Nema sumnje da će prethodno usmjerena selekcija, adekvatna specijalna priprema tijekom studija (pedagoško-didaktičko-metodička) u velikoj mjeri osigurati takav model nastavnika TZK od kojeg se mogu očekivati pravi odgojno-obrazovni rezultati i ličnost koja će biti u funkciji škole i suvremenih stremljenja nove školske reforme.

4. Zaključak

Kanonička korelacijska analiza na uzorku od 3 205 ispitanika, podijeljenih u tri poduzorka s obzirom na stupanj edukacije, dobi od 12 do 20 godina, generalno ukazuje da neosporno postoji tip nastavnika tjelesne i zdravstvene kulture, dobro definiran od sve tri analizirane komponente (pedagog-stručnjak-kulturna razina), s punim i pozitivnim doprinosom nastave TZK u funkciji osposobljavanja mladih za buduća zanimanja. Međutim, registrirane su i pojave koje ukazuju da postoji jedan manji broj nastavnika TZK koji u tome nisu dovoljno uspješni.

I u ovom istraživanju potvrdila se pretpostavka da su učenici pravi izvor informacija, da ih se ne može zaobići u vrednovanju nastavnika i njegova djelovanja na mlađe jer su oni ti koji nastavnika neposredno doživljavaju i najbolje poznaju.

LITERATURA

- BRUS, J. B. i E. VILIAM: Savremeno izučavanje produktivnosti nastavnika, I. P. »Svjetlost«, Sarajevo, 1972.
- KOSINAC, Z. i D. BONACIN: Model stavova i interesa subjekata obuhvaćenih nastavom tjelesne i zdravstvene kulture. Naručeni projekt Društva pedagoga fizičke kulture u Splitu; projekt je financirao SIZ za fizičku kulturu Split, Split, 1988.
- MANDIĆ, P.: Humanizacija odnosa u školi, Sarajevo, 1980.
- NIL, S. A.: Slobodna deca Samerhila, Biblioteka XX vek, Beograd, 1988.
- SMILJANIĆ, Đ.: O nastavniku socijalističke samoupravne škole, Beograd, 1977.
- Pedagoška enciklopedija II. Zavod za izdavanje udžbenika, Novi Sad, 1989, str. 103—105.
-

THE FUNCTION OF TEACHERS OF PHYSICAL TRAINING IN CREATION OF SOME BASIC EDUCATIONAL-TEACHING VALUES EXPRESSED THROUGH PUPILS' AND STUDENTS' ATTITUDES

Dr. Zdenko Kosinac and Dobromir Bonacin

Faculty of Philosophy, Zadar — BOAL Split

Summary *The results of the canonical correlational analyses made on a sample group of 3.205 pupils and students, age groups from 12 to 20, in the town of Split, suggest:*

For a successful performance in the field of physical and health education it is necessary to balance the profile of the teacher in such a way that she has the ability to influence the young as regards the cultural, pedagogical and scientific aspect. Some specific occurrences were established which indicate that, if these teachers lack any of the above described components of their personality, it reflects directly on or limits pupils' success in their future profession. And, finally, it is necessary to take pupils' points of view and opinions into consideration, because pupils know their teachers best.
